

Ibin al-Hamís (Vilafamés).

Suposant que havent-hi llavors contacte urbà directe amb Borriana (15 k. més al S.), naixeria el nom de *Borriol* com un eco filial del de Borriana; tal com ha quedat, indeleble, en la dita de la tradició popular: «entre *Borriana* i *Borriol* / feren un fillol: / hui val tant el fillol / com *Borriana* i *Borriols*», oportunament recollida per Soler i Godes (*El Camí* 1-ix-1934) i d'altres.

Car és enorme el contrast que s'observa en la documentació entre les dues poblacions. Cap notícia de la present en fonts aràbigues, i a penes res a les cristianes o pre-jaumines, com n'hi ha moltes de Borriana; ací a penes res abans de Jaume I. I restà població ben morisca, amb 99, 43 i 74 focs moriscos en els censos de 1563, 1572 i 1602, inflat encara amb 270 moriscos el 1609 (Lapeyre, 35), mentre els cristians vells no hi apareixen fins a 1572, en nombre de 32, i de 49 l'any 1609.

Quant a la qüestió morfològica en detall es pot sospitar que aquest nom es vagi formar, de primer en llavis de mossàrabs o bilingües, en una forma com **Borrianol*; i, en progressar l'arabització lingüística, els moros educats, al sistema lingüístic dels quals tota estructura tetrasil·làbica o quinquilítera repugnava de la manera més radical, ho mutilarien en la forma *bur-yúl*, que ja s'adaptava força a la figura de llurs NPP; especialment la dels tipus hipocorístics, tals com *Abdún*, *Amrús*, *Kalbúz* etc.; a la qual s'anaven afegint els de nissaga mossàrab com *Burriyel*, *Feryúl* (DECH II, 882b16 ss.) etc. I es comprèn que, en qualitat de forma vulgar deturpada, els alfaquins evitessin d'escriure aquest nom, o diríem dar-li bel·ligerància de cara als viatgers moros il·lustrats, o centrats a València. D'on l'absència en tota font musulmana; i l'aparició només en la ploma dels presents o futurs conqueridors.

Pel que fa al nom mossàrab *Aben-Burriel* (veg. la cita s. v. *Borrell*) i el b-arag. i conquense *Burriel*, és ben insegur si vénen d'un ètmon en -IOLU o de -ELLU, com *Borrell*.

A la vacil·lació entre *rrj* i *rj*, ací més marcada que en cap cas (de *Borriana* etc.), hi pogué ajudar aquesta gènesi arabitzant del nom; cert que la reducció purament fonètica, i simplement romànica, en la nostra llengua, no està limitada a aquest cas; recordem *sària*, *Bo(r)riac* (supra), *bàrio*; ni tampoc en les veïnes d'estructura semblant a la nostra: en recordo casos en les altres llengües hispano-pirenaiques, i fins a Itàlia hi ha els NPP toscans *Ariano* ARRIANUM (Pieri, *Top. Arno*, 118, 265), *Moriano*, -ana MURRIANUS, -ANA (id. *Top. Serchio-Lima*, 226, n. 12).

Borriola masia, entre Vic i St. Julià de Vilatorrada (mapa Brossa de St. Julià); més que directament relacionable amb el val. *Borriol* (posttopònim?) o amb *Borrioll*, -ola (s. v. *Borrat*); és versemblant que sigui grafia imperfecta per *Borriola* (de *borrall*) com *borral·ló*, *borral·loll*.

Borrioll, -issola, *Borritxó*, V. *Borrat*

BORRÓ

Precisem i ampliem ací el que ja hem anticipat a l'art. *BOR*.

Nom de diverses valls molt embarrancades: en particular, una en el Pirineu llevantí i una altra en el Migjorn valencià. Agrupo sota (1) els noms relatius a aquella, i sota (2) els pròxims a aquesta.

1) «Dalt del Puig de Bassegoda --- s'obriraven --- les serralades de la Mare de Déu del Mont --- més ençà encara, Lliurona, rònega i perduda entre els alzinars, el rierol del *Borró* tallat a pic, la serra de Banyadors --- els formidables reductes del *Treu*, els crenys i gorges de Sadernes ---» Mrn. Vayreda (*La Punyalada*, 119, 424).

Vaig oir *buřó* sovint en caminades per St. Aniol, Beuda, el Mont etc. 1926, 1930, 1931, Maià 1980. Es tracta de la gran vall, i també de la Riera de *Borró*, afl. esq. del Fluvià te. Sales de Llierca (1958). Com descriu Botet (*GGC*, 66, 32), el riu *Borró* o Riera de Sales, brolla al peu del Puig de Bassegoda, i desemboca prop de Sales, aigües avall de la desembocadura del Llierca (uns 5 k.) uns 4 k. abans de la del riuet Capellada. La vall del *Borró* és una de les més feréstegues i abruptes de l'alta Garrotxa, dins la comarca més encinglerada de tot el Nord de Catalunya (cf. fotos *GGC*, pp. 31, 432, 33).

DOC. ANT. Només tenim un doc., on el nom d'aquesta vall apareix en forma perfectament identificada, dada venerable per la seva data arcaica, i probablement guiadora, si bé pel fet de ser hapax, no és segur que no hi hagi alguna lletra errada.

979: Miró, comte de Besalú i bisbe de Girona disposa, en testament: «ipsum meum alodem de *Torteliano*, qui mihi advenit per scripturam legitimam de Abone levita, quantum invenire potueritis, de *Berrore* usque in *Lizerca*, donare faciatis ad domum Scte. Marie Sedis Gerunde» (Monsalv. I, 240.20). Res més fàcil que admetre que *Berró* -surt de *Borró* - per dissimilació (més aviat que a la inversa, també possible, ja que tots dos són processos normals en cat. or.). També pot ser que -ore sigui error de lectura per -one; i també podria ser que es tracti de dos derivats de la mateixa arrel amb sufixos o desinència diversos i paral·lels. El que no ofereix dubte és que es refereix a un indret situat allí on hi ha el *Borró*, car *Tortellà* (*Torteliano*) es troba precisament a mig camí del *Borró* al Llierca (*Lizerca*). No és tan evident si aquí es tracta d'una vall o riu, o bé d'un poblat situat en aquesta vall.

Altres dues dades mencionades coincideixen plenament amb la forma i concepte que ja hem anticipat a l'article *Bor*, i amb els que veurem en el (2) i també són dels nostres Pirineus llevantins, si bé la identificació dels llocs resta més vaga.

És en dos docs. del *Cart.* de Poblet. En un, dels senyors cerdans Ramon, Guillem i Sicard d'E(n)veig, a. 1170, es dona al monestir de Poblet el «Portum de Lanós» perquè hi facin péixer els ramats de la terra baixa quan puguen a muntanya: es tracta, doncs, de la vall cerdana que baixa del gran estany de Lanós a la vall